

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Dubium II. Quid in specie de promissione & donatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42561

autem finitur contractus per sententiam Judicis, si per aliquem, non electum à contrahentibus, sed potestate publicâ constitutum, in quem ideo consentire tenentur, imponatur finis contractui: quòd si finiatur iudicio arbitri, quem ipsimet contrahentes elegerint, erit compromissum: si extrajudiciali conventionem ipsorummet contrahentium, erit transactio, de qua n. 469. & 629. aliqua sunt dicta, pluribus enim de his agere spectat ad materiam de iudiciis.

§. 5. Rectè notat *Dicast.* de just. l. 2. t. 3. n. 760 379. sæpe, dum contractus prior finitur, fieri novum similem contractum, v. g. si tibi vendidi modium salis & tu mihi persolvisti pretium, non potest hic contractus dissolvi nisi per novam venditionem, quâ mihi tradas salem & ego tibi pretium; quod notari debet propter gabellas sæpe toties solvendas, quoties tale aliquid venditur aut emitur.

§. 6. Denique notandum, si contractus finiatur sententiâ Judicis, hunc debere esse talem, qui habeat potestatem in voluntatem utriusque contrahentis, qui citet partes & utriusque jura exquisitat, uti omnes notant.

D V B I V M II.

Quid inspecie de Promissione & donatione.

Resp. Quæ huc spectant, facile colliguntur 762 ex dictis suprâ de Voto lib. 3. Tract. 2. cap. 3. Ex quibus, & doctrina præcedentis dubii resolvitur: 762

I. Promissio acceptata à promissario, si ma-

Tom. III.

Gg

teria

22teria sit notabilis, an sub mortali obliget securi-
 22dum se spectata, non convenit inter Doctores,
 22Cajet. negat, quem sequitur Merat. tom. 2. de just.
 22d. 19. f. 10. Alii (fortè probabilius) affirmant cum
 22Vasq. 1. p. d. 85. c. 6. n. 4. Fill. Mald. &c. Dixi secun-
 22dum se, quia certum est, quòd per accidens possit
 22obligare sub mortali, v. g. ratione gravis damni,
 22quod aliàs promissarius pateretur: ut si promi-
 22sisses ei dare mutuum, & ille tibi confusus, aliun-
 22de sibi non prospexisset. Vide Less. l. 2. c. 18. n. 59.
 22 II. Tota hæc obligatio communiter depen-
 22det ab intentione promittentis: Circa quod no-
 22tat Sa vix quemquam promittentium intenda-
 22re se obligare, aut alteri dare jus exigendi, nisi
 22addat juramentum aut faciat instrumentum;
 22sed plerumq; tantum intendere declarare suum
 22propositum. V. Escob. t. 3. E. 5. cap. 6. & Mol. de
 222. d. 262. n. 8. Hinc ut in foro externo censetur
 22valida promissio, requiritur præter acco-
 22mptationem, ut exprimaturs causa, propter quam
 22promittitur; alioqui præsumitur errore vel im-
 22pro facta, Trul. to. 2. l. 7. c. 16. d. 6. ex Cov. & Val.
 22 III. Donare non possunt, 1. carentes usu ratio-
 22nis. 2. Muti & surdi nati: secus, si tantum sunt
 22surdus, vel mutus; vel licet utrumque, si norunt
 22scribere. 3. Senes deliri, sive bis pueri; secus si
 22sint iudicio vegeto, 4. Pupilli vel impuberes. (nisi
 22si ad pias causas) donationes tamen eorū in fo-
 22ro conscientiarum sunt validæ. vid. infra ca. 4. d. 1.
 225. Damnatus criminis capitalis. v. Dia. p. 8. r. 6. R. 3.
 22 IV. Qui præsumunt civitatibus, Universitatibus,
 22Rebus pub. &c. non possunt facere donationes,
 22nisi remuneratorias, vel in eleemosynas. Sanchez.

Dia.

Dia. R. 16. Imò si Reges & Principes nimis sint²²
 profusi in donationibus, in præjudicium regni,²²
 vel statûs, (præsertim si debitis gravati, iis satis²²
 facere non possint, vel subditi nimum graventur²²
 exactionibus) possunt eæ revocari à succes-²²
 sore, *Bart. Lugo disp.* 23. n. 148. &c. cum *Dian.*²²
R. 18. & 123.

V. Donatio patris filio facta studiorum causâ²²
 est valida, neque filius tenetur computare in le-²²
 gitimam, tum quia fuit loco alimentorum; tum²²
 quia si detrahatur, jam non fuit donatio, con-²²
 tra hypothesein, *Wading.* & 6. alii cum *Dia. R.* 23.²²
 & 92. Sed *Trull.* limitat, nisi constet contrariam²²
 intentionem patris fuisse: Quòd si tamen de ea²²
 non constet, præsumendum esse de pietate pa-²²
 tris, ideoque tales expensas ordinariè post mor-²²
 tem patris non venire in collationem bono-²²
 rum, nec debere conferri in commune, nisi pa-²²
 ter protestatus fuerit se velle in legitimam²²
 computari. Ita etiam *Wading.* ex L. *Si pater* 2. ff.²²
familiæ ercisc.

VI. Si pater officium filio emit, debet pretium²²
 computari in divisione cum fratribus; non autē²²
 si illud gratis à Principe obtinuit, uti nec, quæ fi-²²
 lio intuitu meritorum patris sunt donata, quia²²
 sunt quasi castrensia. *Mol. r.* 1. tr. 2. d. 238. & 10.²²
 2. d. 291. n. 2. *Fag. Dia. R.* 127. 128.

VII. Donatio ante acceptationem, non parit²²
 obligationem, ne quidem naturalem: potestque²²
 revocari, etiamsi voluerit se absolutè obligare:²²
 præsentem autem & tacenti facta, censetur ab eo²²
 acceptata; quia in favorabilibus habetur pro²²
 consensu. *Mol. r.* 2. d. 263. & 264. n. 4. & seqq. &²²
 alii 18. *Dia. p.* 3. t. 7. *R.* 98. & 108. & p. 3. tr. 5. *R.* 116.

»pro altero verò nemo potest acceptare sine spe-
 »ciali commissione, nisi donatio fiat Ecclesie,
 »vel causæ piæ; nam hanc sine acceptatione va-
 »lere, & irrevocabilem esse, est probabile, *Lay.*
 »*Dia. R. 106. & p. 3. t. 5. R. 107.* Multis tamen casi-
 »bus, dummodo verba dirigantur in præsentem,
 »potest pater, vel mater pro filio, etiam emanci-
 »pato, tutor pro pupillo, curator pro Minore,
 »filius familias pro patre, servus pro domino,
 »monachus pro monasterio; imò etiam secun-
 »dum multos, quicumque alterius curam gerit, ut
 »Prælati pro Religioso, maritus pro uxore, do-
 »minus pro servo, &c. stipulari. Denique idem
 »jura permittunt Judicibus & Notariis publicis,
 »*Sanch. Mol. l. c. Trul. &c. Dia. p. 8. t. 6. R. 97.*
 » VIII. Et si acceptes donationem verbalem,
 »quâ tibi Cajus v. g. dat equum absentem, non
 »acquiris jus in re & dominium equi ante tradi-
 »tionem: Unde si interea Cajus det aut vendat
 »eum alteri, eique tradat, is dominium acquirit;
 »tu autem habes actionem in Cajum pro injuria
 »ratione juris, quod habebas ad rem: Ac sic dona-
 »tio purè verbalis ante realem, hoc est, rei tradi-
 »tionem, vix differt à promissione, ut *Less. l. 2. c.*
 »*18. n. 11. & 12.*
 » IX. Donatio, uti & remissio debitorum liqui-
 »dorum, unâ vice, & uno animi motu, uni aut
 »pluribus facta, ultra summam 500. solidorum,
 »(quæ summa hodie ad 700. vel secundum quos-
 »dam ad 800. aureos Italicos excurrit, ut ex *Claro*
 »*&c. notat Lay. l. 3. t. 4. c. 12. n. 15.*) non tenet quoad
 »hunc excessum, sed lege ita statuente ob com-
 »mune bonum, potest à donatore pro arbitrio
 »repeti. Excipe, nisi Judici donatio ea insinuata
 fit,

fit, aut juramento firmata, aut facta ad pias cau-
 sas, aut ad redemptionem captivorum, aut ad
 reparationem ædium incendio vel ruinâ de-
 structarum, aut sit remuneratoria beneficio-
 rum, aut fiat in renuntiationem jurium, saltem
 speratorum, vel denique fiat militibus à belli
 duce, ex bonis propriis mobilibus, vel hostium
 spoliis. *V. Less. n. 102. Lay. n. 15. Tann. d. 6. de just. q. 2. dub. 2. n. 15. ex Mol. to. 2. d. 279. Claro, Rebello, &c.* Quare si tunc repetatur, quod absque iis
 conditionibus, vel ultra dictam summam da-
 tum est, tenetur donatarius reddere ipsi, aut hæ-
 redibus repetentibus: si non repetatur, potest re-
 tinere. *V. Auth. citt.*

X. Si donationi apponatur modus, tacitè vel
 expressè, non quidem obligando, sed tantùm
 desiderando, sperando, &c. aliquid alterum fa-
 cturum, vel animo eum ad hoc inflectendi, va-
 let donatio, etsi finis non sequatur: ùt v. g. dat-
 aliquis puellæ ad ejus consensum eliciendum,
 si postea non consentiat, non tenetur datum
 reddere: nam etsi non dedisset, si scivisset eam
 sibi non consensuram, tamen dedit absolutè si-
 ne obligatione alia, ùt ponitur: Secus esset, si
 verè intendisset eam obligare, & hac conditio-
 ne dedisset. *Less. d. 16. & 17.*

XI. In similibus donationibus allektivis, po-
 test aliquis, v. g. prædicta puella acceptare, etsi
 non intendat præstare, quod donator sperat;
 cùm donatio sit absoluta, animo alliciendi, non
 obligandi: Unde, si spe frustratus repetat, di-
 cens se non dedisse, nisi sub tali obligatione,
 non tenetur puella credere, quia eo ipso, quòd
 donator non expressit conditionem, præsumi-

»tur sine ea dedisse; & repetere, vel animo vindictæ, vel ut consensum extorqueat. *Less. l. c. Di. p. 1. t. 2. misc. R. 48.*

» XII. Non tenet donatio ob causam præteritam, vel præsentem, quæ verè non est, ut v. g. si dederis tibi aliquid, quia apud Principem meam causam transegisti; vel quia pauper es, & revera non ita est, teneris restituere, cum sit error in formali causa, & principali. Unde qui mentiuntur se pauperes, cum non sint, debent aliis pauperibus eleëmofynas restituere. Aliud est, si error sit tantum in causa secundaria, ut v. g. si verè sint pauperes, & simulent insuper sanctitatem ad hominum misericordiam provocandam, quia tunc primaria intentio dantium est, dare pauperi. *Bon. Less. d. 17. V. Dian. p. 8. t. 6. R. 89.*

A D D E N D A.

763 Q. 113. *Quid sit promissio.* R. *Ex S. Th. 2. 2. q. 88. a. 1.* definitur propositum voluntatis quo quis se alteri obligat ad aliquid faciendum vel non faciendum, sive est contractus gratuitus, quo homo se homini ex justitia obligat ad aliquid. Dicitur 1. *Contractus gratuitus*, quia si fieret cum onere vicissim præstando ab altero, acciperet rationem alterius contractus utrimque onerosi, v. g. venditionis, locationis, aut saltem inominati, & sic non esset specialis contractus, similis enim promissio includitur in omni contractu. 2. *Quo homo se homini &c.* nam loquimur de promissionibus inter homines: Quod si homo promittat Deo, erit votum, quo obligabitur ex Religione. 3. *Ex justitia*, quia omnis contractus causat obligationem justitiæ, sine qua erit tantum

tantum propositum vel pactum. Videri potest Carden. in 1. crisi d. 69. c. 2., ubi rectè ostendit ad promissionem requiri aliquam obligationem.

Q. 114. Quænam sit distinctio inter propositum, 764
 pactum & promissionem, prout contractus est. R.
 De distinctione propositi à promissione, dictum est p. 1. n. 362., sed omnia magis patebunt in hoc exemplo. Si quis dicat, *dabo tibi cras equum*, potest diversimodè se habere, nam 1. potest tantum velle affirmare id, quod ipse putat cras esse futurum, nempe cras futurum esse, ut det equum, siue nunc habeat voluntatem dandi siue non; & sic nequidem est propositum, quia non est actus voluntatis disponentis, sed solius intellectus enuntiantis, estque tantum propositio de futuro contingente. 2. Potest velle indicare, se nunc habere voluntatem cras dandi, siue cras in ea voluntate sit perseveraturus siue non, quorum neutrum determinatè intendat; & sic necdum est promissio, neque perfectum propositum, sed tantum simplex affirmatio præsentis intentionis dandi. 3. Potest velle indicare se non tantum habere nunc voluntatem cras dandi sed etiam se velle perseverare in illa, & sic est propositum, necdum tamen est pactum, quia deest alterius consensus seu acceptatio; talisque promissio ante acceptationem vocatur à Juristis Pollicitatio. 4. Potest insuper velle se ad hoc obligare ex honestate siue decentia alicujus virtutis ad alterum, v. g. fidelitatis, amicitiae, liberalitatis, non tamen ex justitia; quam voluntatem si alter acceptarit, erit pactum, quasi ex pace factum, inquit Isidor. cap. 11. De verbor. signif. 5. Denique potest simul velle se obligare ex justitia, &

fic post acceptationem erit contractus promissionis. Quòd si addatur certa interrogatio & responsio, erit stipulatio secundùm dicta n. 664. ita *Mol. Sanch. Less. Fill. Bonac. cum Onn. d. 23. f. 1.* Pendet autem à voluntate hominis, an quomodo velit se obligare, & communiter non præsumitur velle se obligare ex iustitia, nisi addatur iuramentum, aut faciat instrumentum, aut det aliquid in pignus vel assecurationem, sed censetur se solum obligasse ex alia virtute, quia in dubiis minimum est sequendum, secundùm dicta l. 1. n. 590., cum possessio sit pro libertate. *Lugo d. 23. n. 93.* alique communiter adfert quod *Onn. à n. 100.* multas conjecturas, unde colligi possit, fueritne animus obligandi se ex iustitia an ex alia virtute, v. g. si promittit in circumstantiis, in quibus alii solent donare; item si quando promittebat, erat ita dispositus, ut rem donasset, si habuisset ad manum, præsumitur animus habuisse se obligandi ex iustitia.

765 Q. 115. An propositum obliget. R. Dictum est p. 1. à n. 361.

Q. 116. An pollicitatio sive promissio ante acceptationem obliget. R. §. 1. Quamvis obligare possit ex honestate Constantiæ, uti l. c. dictum est, at tamen non obligat ex iustitia, uti constat ex dictis n. 656., probantque fuse *Lugo f. 3. & Onn. d. 3. & 4.* Ratio est, quia licet aliquis possit suâ solius voluntate dimittere dominium rei suæ, habendo pro derelictâ, tamen suâ solius voluntate facere non potest alterum dominum rei suæ, cum ad acquirendum dominium requiratur in altero acceptatio legis sibi faventis contra alios, & licet fortè sufficiat tacita, uti si quis rem producat,

ducat, v. g. actum suum vel opus artefactum, tamen id non tenet in aliis: disparitatem dat *Lugo* n. 39., quòd effectus naturales vel artefacta se-
 ipsis sufficienter connexa sint cum suis princi-
 piis, & hoc ipso quòd producantur, censean-
 tur fieri ùt sua, adeòque acceptari, id autem
 non est in rebus ab extrinseco acquirendis.

§. 2. Promissio nequidem ex fidelitate obli- 766
 gat ante acceptationem, uti rectè *Vasq. & Turr.*,
 quia fidelitas æquè est virtus ad alterum quàm
 justitia, neque mens promittentis est sibi impo-
 nere obligationem respectu alterius, nisi hic al-
 ter velit. De promissione iurata, vide dicta p. 1.
 à n. 331.

Obj. 1. Cap. Si tibi absentis, De præbendis in 767
 6., dicitur collationem beneficii non posse re-
 vocari ab Episcopo, quamvis ille, cui collatum
 est, necdum acceptaverit, ergo etiam promissio
 necdum acceptata revocari non potest. *R. N.*
conseq., Episcopi non sunt domini beneficio-
 rum, quæ solus Papa principaliter confert per
 Episcopos, qui etiam non possunt illa sibi retine-
 re; noluit autem Papa mutare voluntatem suam,
 nisi ille, cui collatum est, renuntiet; è contrà pro-
 mittens est & manet dominus rei suæ, ergo si ve-
 lit, potest promissionem necdum acceptatam
 revocare.

Obj. 2. Videtur asseri l. 4. & 7. ff. De pollici- 768
rat., quòd promissio facta Reipublicæ vel com-
 munitati ad reparandum aliquod damnum, vel
 ob gratitudinem: item l. 5. Cod. De emanci-
 pationibus, quòd facta infanti: item L. *Illud* Cod.
De sacros. Ecclesiis, quòd facta ad causam piam
 obliget, quamvis nemo acceptet; & de dona-

tione facta Reipublicæ aut communitati pro-
parando damno vel ob gratitudinem, ita tenet
etiam *Mol.* d. 263. & *Onn.* n. 40. Idem docet
Bartolus, Felin. Silv. Panorm. Less. L. 2. C. 13. n. 3.
Sanch. de Matr. l. 1. d. 6. n. 15. *Mol.* suprâ aliq-
de donatione ad piam causam. R. Aliqui cum
Onn. n. 67. dicunt, quòd lex acceptet pro com-
munitate, Respublica pro infante, Deus pro cau-
sa pia: *Less.* c. 18. n. 40. dicit, tantùm prohibet
revocationem ejusmodi promissionum, ut sem-
per acceptari possint, negat tamen obligationem
implendi aut etiam manifestandi, nisi petatur, &
consentit *Dicast.* l. 2. t. 4. n. 110., hinc etiam *Onn.*
n. 41. cum plurimis aliis docet, donationes ad
pias causas non obligare ante acceptationem.
Lugo à n. 42. docet omnes ejusmodi promissio-
nes non tantùm non obligare ante acceptatio-
nem, sed etiam posse revocari, putat enim leges
adductas loqui de promissionibus acceptatis, sine
fine stipulatione & per modum pacti nudi facti.
Hinc etiam *Castrop.* tr. 32. d. 2. p. 2. n. 5. docet
promissione ad piam causam requiri alicujus ac-
ceptationem.

769 *Obj.* 3. Legatarius acquirit dominium rei lega-
tæ in puncto, quò hæres adit hæreditatem, quan-
vis de hoc nihil sciat, ergo etiam poterit absque
ulla acceptatione acquiri jus ad rem promissam.
R. Legatarius acquirit de factò tum, quando de
hoc nihil scit, N., acquirit per retrotractionem
& fictionem juris, C., quia nempe, si postea ac-
ceptet, jura disponunt, ut censeatur acceptasse
in puncto aditæ hæreditatis, *Lugo* n. 69. An sit ob-
ligatio manifestandi promissionem internam,
dixi n. 654.

Q. 117. An & quàm graviter obliget promissio 770
 acceptata. R. §. 1. Jure civili ordinariè non obligat, nisi fuerit vestita per scripturam, stipulationem, juramentum, testes, aut alio simili modo, contractus enim nudi non pariunt obligationem vel actionem pro foro civili, uti n. 586. dictum est. *Dixi*, ordinariè, nam promissio, quæ simul est donatio, item promissio dotis & solvendi debitum alienum, pariunt obligationem civilem, uti ex jure & AA. probat *Onn.* d. 2. à n. 149., Et universaliter, ut promissio in foro externo pariatur actionem, debet causa illius esse expressa, alioquin præsumetur facta ex errore vel non ferri: si tamen constaret de opposito, *Sanch.* de Matr. l. 1. d. 5. n. 22. alique dicunt non requiri causam esse expressam.

§. 2. Jure Canonico obligat paritque actionem in hoc foro, Cap. 1. *De pactis*, *Mol.* d. 262. *Onn.* d. 29. n. 77. Item obligat jure naturali, hinc L. 1. ff. *De pactis* sic habetur; *hujus edicti æquitas naturalis est, quid enim tam congruum fidei humanæ, quàm ea, quæ inter eos placuerunt, servare?* atque ita docent communissimè AA. cum *Onn.* à n. 74.

§. 3. Certum videtur, quòd promissio ex fidelitate obliget in conscientia, saltem sub veniali, uti cum *S. Th.* 2. 2. q. 110. a. 3. ad 5. docent omnes, teste *Carden.* in 1. crisi d. 69. c. 4., est enim dissonum à recta ratione, ideòque inhonestum, non stare promissis; quod à potiori sequitur ex dictis p. 1. à n. 361. *Dixi*, saltem sub veniali, nam fidelitatem secundum se non obligare sub mortali, docet cum comuni *Gormaz de Just.* n. 648., in hoc enim est similis veracitati, quæ

quæ secundum se etiam tantum sub veniali obligat.

773 §. 4. Promissio potest obligare ex iustitia, promittens eam in se obligationem suscipiat, promissarius acceptet, *Mol. Less. Lug. Carden. ca.* Probat, nam sicut quis potest per donationem dominium rei suæ transferre in alterum, ita potest transferre jus ad rem donandam.

774 §. 5. Si promittens voluerit se obligare ex iustitia, obligatio est sub mortali ex genere suo, id est, manendo in eius materia peccari potest mortaliter, si nempe materia sit gravis. Putat tamen *Less. L. 2. c. 18. n. 56. Sanch. n. 24. On.* n. 150. alique apud *Pasq. de sacrif. q. 864.* materiam gravem respectu promissionis gratuita requiri quadruplo majorem, quam quæ requiritur ad materiam furti gravis, quia aliquis videtur magis rationabiliter esse invitus, si non restituatur sibi unus aureus aliunde proprius, quam si non dentur quatuor liberaliter promissi: Econtrà *Dicast. l. 2. t. 4. n. 95.* putat materiam de se respectu furti gravem posse etiam hinc esse gravem, est enim jus ipsi per promissionem æquè acquisitum ac per alium titulum: *Cestrop. d. 2. p. 8. n. 6.* melius dicit relinquendum esse arbitrio prudentis consideratâ causâ promittendi & qualitate promittentis ac promissarii.

775 §. 6. Ut res spiritualis promissa censeatur materia gravis, debet in ordine spiritualium esse notabilis, attentâ communi æstimatione hominum, hinc una Missa audienda non censeatur materia gravis: An autem Missa legenda sit materia gravis, dubium est; affirmant *Nav. Suar. Bon.*

& alii cum *Dicast.* n. 96., quia Missa est maximi valoris, causatque fructum maximum ex opere operato: Econtra negant *Sanch. Fagund. Portell, Mald. F. Lugo. Dian.* aliique cum *Pasq.* supra, quorum aliqui dant rationem, quod pro una Missa detur stipendium parvum, quod non est materia furti gravis: hæc tamen ratio nulla est, nam stipendium non datur velut pretium æquale Missæ, sed tantum pro sustentatione Sacerdotis; itaque ratio debet esse, quod negatio unius Missæ liberaliter promissæ non videatur in communi apud homines rationabiliter dissolvere amicitiam vel graviter lædere charitatem, ergo non censetur res simpliciter notabilis, secundum dicta n. 2. Vide dicenda l. 5. n. 327. Etiam videri potest *Pasq.* q. 865. & seqq., ubi q. 869. adducit multos, qui cum *Burgh cent. 3. cal. 29.* docent eum, qui gratuito promisit integram Missam pluribus, posse unicam Missam lectam satisfacere, sed id merito negant *Suar. Bonac, Dian. Dicast.* aliique multi, quamvis *Tambur. & Gob. t. 3. n. 158.* dicant in raro casu sententiam primam sustineri posse, v. g. si quis Missam promississet Titio, ut gratias ageret Deo pro beneficio illi concessio; Caio autem, ut Deum exoratet pro remittendis ei peccatorum pœnis; & Sempronio, pro impetranda illi à Deo virtute Castitatis, putant enim unam Missam posse satisfacere attribuendo singulis fructum suum, Titio eucharisticum, Caio satisfactorium, Sempronio impetratorium.

§. 7. Si promittens se voluerit obligare tantum ex fidelitate vel gratitudine aliave simili virtute, non autem ex iustitia, *Mol. Nav. Regin. Rebel.* 776

Rebel. Lugo d. 23. à n. 93. Dicast. n. 92. aliique cum Onn. n. 92. probabiliter dicunt non obligare sub mortali, quamvis materia sit gravis, quia tantum peccat contra hoc, quod facta non conformet verbis, in quo non videtur esse gravis inhonestas, uti nec in eo est, quod quis mentiendo verba non conformet menti: Oppositum tamen etiam probabiliter tenent Sanch. aliique cum Lugo n. 55., quia licet hic non sit strictè justitia, tamen est plus quam obligatio veracitatis, & homines apprehendunt aliquid valde affine justitiæ, cujus violatio sit valde inhonesta reddatque hominem odiosum & valde contemptibilem, cum dici possit perfidus, ita ut videatur esse materia peccati mortalis, sicuti votum Deo factum in materia gravi obligat graviter, quamvis non ex justitia stricta.

777 §. 8. Si promissio fiat tantum externè sine intentione se obligandi, non obligat ex justitia uti dictum est à n. 608.; putant tamen *Vasq. Turm. Lug. à n. 11. Carden. c. 8.*, quod obliget ex fidelitate, quia sicuti obligat veracitas, ut externè non proferas verba affirmationis, nisi verba sint conformia menti, ita videtur obligare fidelitas, ut externè non proferas verba promissionis, nisi velis conformare facta verbis. *Si dicas, votum externè sine intentione se obligandi non obligat nequidem ex fidelitate: Respondet Lugo* votum fieri Deo, quem scimus interna conspiceret, hinc non exigimus à Deo, ut fidat nostræ promissioni tantum externæ: è contrà si externè promittam homini, exigo, ut homo mihi fidat, ergo me obligo ad facta conformanda verbis, hoc enim necesse est, ut mihi fidere possit, & ita exigit humanum

num commercium. Alii contradicunt, quia omnis obligatio etiam fidelitatis videtur esse debere à promittente, ergo si absit ejus consensus, non erit obligatio. De veracitate videtur esse disparitas, nam externè affirmans sine animo affirmandi exercitè dicit se affirmare, & habet intentionem hoc dicendi, cùm tamen non affirmet, ergo mentitur; nihil tale est de fidelitate respectu obligationis aut facti præstandi.

Q. 118. *Quid re ipsa sit acceptatio promissionis & 778*
 quandonam poni debeat. R. §. 1. Acceptatio est actus, quo promissarius admittit voluntatem promittentis, & ideo vult jus contra eum: Malè autem explicatur à *Caramuele* per illa verba, recipiam cras equum, si dederis, nam hæc tantum est affirmatio donationis cras futuræ & non obligationis dandi, quàm tamen promittens assumit, alioquin etiam dicam ex promissione sponsi acceptata non resultare obligationem, quia sponsa tantum dicet, accipiam dominium tui corporis, si dederis, sic autem dominium corporis semper maneret sub libera potestate sponsi, quod est contra naturam promissionis Matrimonii. Vide-ri potest *Carden.* in 1. crisi d. 69. c. 3.

§. 2. Acceptatio promissionis poni debet post 779
 notitiam factæ ab altero promissionis, si enim sufficeret præcedere aut poni sine notitia promissionis, jam vi voluntatis, quâ nunc vellem acquirere, quidquid mihi offeretur, sufficienter acceptarem, quidquid mihi aliquis unquam promittet, adeoque licet nihil rescirem de promissione, nemo posset eam revocare, quia sufficienter acceptassem. Rationem à priori dat *Lugo* d. 23.

n. 67.

n. 67., quia quamdiu tibi non manifestatur promissio, est respectu tui veluti non facta, cum respectu tui necdum in actu secundo significet voluntatem alterius, ergo per eam non sistitur tibi res, ad quam acquireret jus, debet autem tibi fisci saltem intentionaliter, alioquin non poteris eam ullo modo apprehendere & incipere facere tuam.

780 Q. 119. An acceptatio promissionis debeat esse externa. R. Negat Lugo n. 64. eò quòd possit absens, dum solus est, acceptare promissionem, uti & rem donatam ad se missam, hinc videtur frustra requiri, ut externè significet se acceptare. Rationem dat à priori, quia si promissio sit externè manifestata, jam habetur titulus sensibilis sufficiens pro acquirendo dominio, & acceptatio tantùm requiritur, quia nemo cogendus est, ut invitus aliquid acquirat, ad hoc autem ut acquirat non invitus, sufficit acceptatio interna. Econtra affirmat Haun. t. 9. n. 25., quia aliter non censentur duæ illæ voluntates humano modo in unum contractum concurrere, secundùm dicta n. 656.; imò Dicast. n. 155. & Platel. n. 600. dicunt requiri, ut quando promissarius fuerat, acceptet promissionem coram nuntio vel per epistolam directam ad promittentem, facturque Lugo n. 82. promissionem revocari possit, quamdiu ejus acceptatio non manifestatur, licet non sit opus hanc iterum manifestari promittenti, secundùm dicta n. 659., nam hic tantùm debemus debere saltem externè manifestari, aliter non cadet sub commercium humanum, quod requiritur, ut contractum constituat.

Q. 120.

Q. 120. An sufficiat acceptatio tacita, æquivoca, 781
diu post secuta. Bz. §. 1. Tacitam sufficere negant
Tiraq. Rodriq. Turr. & alii, quia is, qui tacet, non
fatetur, uti habetur Reg. 44. Juris in 6., ergo ex
hoc, quòd aliquis taceat, non præsumitur con-
sentire. Econtra sufficere affirmant Mol. Sanch.
& alii cum Dicast. l. 2. t. 4. n. 112. quia quando
agitur de commodo tacentis, qui tacet, consenti-
re videtur, uti habet Reg. 43. Juris in 6. Limitat
Lugo n. 82., nisi res oblata non esset adeo grata
illi, cui offertur, ita ut ex circumstantiis posset
colligi, quòd eam non curaret, tum enim ex hoc,
quòd taceret, non posset colligi consensus, quam-
vis res de cætero illi foret utilis; altera verò re-
gula, qui tacet, non fatetur, habet locum quando
agitur de incommodo tacentis, uti Auctores
communiter explicant; regula autem sic habet:
Is qui tacet non fatetur, sed nec utique negare vide-
tur, unde quamvis contractus sit onerosus, ex
aliis conjecturis conjiciendum est, an tacens vi-
deatur consentire, nec ne.

§. 2. Si acceptatio sit æquivoca, v. g. si fiat 782
his verbis, habeo gratias pro optimo erga me affectu,
sufficit, si re ipsa subsit animus acceptandi, quia
verba æquivoca determinantur per intentio-
nem loquentis.

§. 3. Si promissio fiat præsentis, acceptari de- 783
bet in continenti, vel quasi in continenti, morali-
ter loquendo, L. 137. ff. De verb. oblig., Promis-
for enim censetur nolle diu suspendere consen-
suum suum, nisi aliud constaret, Platel. n. 600.
Quando autem Az. Regin. & Dicast. n. 112. di-
cunt promissionem semel factam, cum non re-
vocatur, durare, ideoque post multum temporis

posse à promissario acceptari, intelligendi sunt quando ex circumstantiis colligi potest ad durare illam intentionem in promittente.

784

Q. 121. Quomodo promissio absenti facta valeat vel acceptari possit. R. Colligi poterit ex sequenti §. 1. Si promissio fiat absenti per verba directa ad absentem, alius, qui praesens est, non potest validè acceptare, *Dicast. l. 2. t. 4. n. 132.* & alibi. Econtra si fiat absenti per verba directa ad alium praesentem, poterit hic praesens quandoque acceptare nomine absentis, v. g. si dicas coram me promitto Titio, qui nunc Romae est, 100., non possum acceptare pro Titio, sed si dicas, promitto tibi, quòd Titio velim dare 100., fieri poterit ut quandoque validè acceptem secundum *Dica. da n. 789.*

785

§. 2. Promittens ordinariè non vult obligare absentem, nisi promissionem ipsemet per epistolam vel nuntium manifestet, hinc promissarius aliunde resciscens invalidè acceptaret, uti communè *Dicast. n. 159. & Haun. t. 9. n. 11.* Quòd si putares promissarium abesse, & diceret ei promittere, quamvis ipse praesens audiret & acceptaret, non obligareris, uti rectè *Lug. 23. n. 73.* Ratio utriusque est, quia ut promissio validè acceptetur, debet promittens illam offerre, sed non offert, quamdiu ipse non dirigit voluntatem suam ad promissarium, ergo. Ordinariè, nam si promittens publicè manifestaret promissionem, eo animo, ut notitia hoc modo ad promissarium perveniret, satis esset per quemcunque deferri.

786

§. 3. Quando promissio commissa fuit nuntio, qui eam offerret, ut alter, si vellet, acceptaret,

ret,
revo
lebit
Matr
bere
com
AA
add
simu
nun
mar
voc
ff.
que
vol
exi
ad
S
ner
pot
ten
Pla
Tur
ri
op
ur
me
Ra
vo
m
m
co
co
M

redes promissarii posse acceptare, quia representant personam defuncti, cui gratia facta est, sed probabilius negant *Less. Castrop. & Haun.* 27, quia intentio promittentis ferebatur ad personam promissarii in se, quæ non amplius est.

788

§. 5. Si promittens mittat nuntium, non indicet promissionem à se factam, sed ut nomine suo promittat, si promittens moriatur ante acceptationem, communior sententia est promissionem non tenere, quia mandatum gratiæ faciendæ, re integrâ, expirat morte mandantis *L. 26. ff. & L. 15. Cod. Mandati.* Excipiunt *Al.* communiter cum *Lugo n. 75. & 80. & Dicast.* 167., nisi factum esset ad causam piam, in cuius præjudicium leges civiles nihil disponunt, rectè probat *Carden.* in 1. crisi. d. 21. c. 8., & c. igitur ex *L. 4. ff. De manumiss. vindicta*, quia procedenter præsumitur, quòd promittens voluit hanc voluntatem suam, etiam post mortem manere, cum maximè sit profutura animæ: ita excipiuntur plures casus relati *l. 1. n. 566.*, præsertim suntque videri etiam ibidem dicta *n. 816. & 817.* Quòd si nuntius esset verus procurator, & promitteret ante cognitam mortem principis mandantis, putat *Dicast. n. 161.* promissionem tenere, hanc enim disparitatem agnoscunt *Al.* apud *Dicast. n. 158.* inter simplicem mandatarium & verum procuratorem, quòd mandatum expiret morte mandantis, acta autem per verum procuratorem, antequam constet de revocatione potestatis, valida sint, excepto tamen Matrimonio, uti habetur *L. 12. ff. De solutionibus*, ubi dicitur, quòd verus procurator fit, cui mandatum est specialiter, vel cui omnium negotiorum

tiorum

tiorum administratio mandata est. De donationibus per litteras vel nuntium, videri possunt multa apud *Onn.* d. 30. f. 10.

§. 6. Sufficit promissionem pro absente acceptari ab aliquo, quem promissarius deputarit saltem specialiter; imò *Less.* l. 2. c. 18. dub. 7. *Platel.* aliique dicunt etiam generaliter, sed repugnant alii cum *Dicast.* n. 148. Item sufficit acceptari ab aliquo, qui est sub potestate illius, & non est sui juris, v. g. à seruo pro domino, à filio-familias pro Patre, à Religioso pro Prælato vel Monasterio, §. *Si quis 4. Inst. De inutil. stipul.*, & ratio est, quia cum his censentur esse una persona. Item sufficit acceptari à gerente curam promissarii, v. g. à Parocho pro Ecclesia; à Patre (imò & Matre secundum *Sanch. & Dicast.* n. 130.) pro filio aut filia; à Tutore vel Curatore pro pupillo aut minorenni; à Principe, Republica aut alio ab his constituto, pro quocumque subdito; denique à quocumque, qui ex acceptatione refert commodum, sicque acceptando agit negotium alterius & suum, v. g. à Creditore, à Socio, à Patre pro Filio, è cuius rebus habet usumfructum, ab Uxore pro Marito, si inde participabit Uxor &c. Item à Cajo, si Sempronius promittat Titio, sub conditione, ut Titius partem det Cajo, quæ omnia adductis legibus probat *Onn.* d. 4. à n. 204. & d. 29. à n. 55. item *Dicast.* dub. 9. & 10.: Unusquisque etiam pupillus validè acceptat promissionem sine authoritate Tutoris, cum id fiat in ejus commodum, L. 9. ff. *De auct. Tutor.* aliique apud *Onn.* d. 29. n. 52., non potest tamen acceptare famulus pro domino, discipulus pro Magistro, Filius emancipatus pro Patre,

quia nec censentur ad hoc esse deputati, nec sunt una cum eis persona, nec faciunt simul in suum commodum, *Sanch. & Dicast. n. 142.*

790 §. 7. Si Titius promittat Cajo fundum hac conditione, ut post mortem Caji spectet ad Sempronium, si Caius hanc promissionem acceptarit, aliqui docent etiam censi acceptam respectu Sempronii, ita ut etiam respectu hujus irrevocabilis, sed *Sanch. & Lugo n. 85.* probabiliter dicunt manere revocabilem respectu Sempronii, quia neque ipse acceptavit; neque Caius potuit acceptare pro illo, si enim potuisset, foret ideo, quod simul redundaret in utilitatem Caji, sed hoc dici non potest, nam sunt duae promissiones, una in favorem Caji, altera in favorem Sempronii, hæc autem altera non redundat in utilitatem sed potius in detrimentum Caji, cum per hanc prohibeatur distrahere et transmittere ad suos hæredes.

791 §. 8. Quivis, etiam privatus, validè acceptat promissionem ad piam causam, uti cum communi *Sanch. de Matrim. l. 1. d. 7. n. 10. Less. n. 4. Dicast. n. 146.*, quod enim fieri potest in favorem dotis, L. 45. ff. *Soluto Matrim.*, hoc meritò extenditur ad causam piam: & ita etiam pluribus relatis habet *Castrop. t. 32. d. 2. p. 5. n. 11.* Visum tamen etiam *Onmate n. 66.*

792 §. 9. Acceptatio, quæ ab alio fit, imbibit hanc conditionem, si promissarius approbet, unde quamdiu hic non approbat, promittens non tenetur. L. 10. ff. *De donationibus*, docentque cum communi *Mol. d. 264. Sanch. n. 3. Dicast. n. 151. Onn. n. 68.*

§. 10. Qui pro alio acceptavit promissionem, 793
 non potest eam acceptationem revocare, Covarr.
 Less. Sanch. aliiq; comunititer cum Onn. n. 69. ex Reg.
 33. Juris in 6., Mutare consilium quis non potest in
 alterius detrimentum; unde Reg. 35. ff. De Reg. Ju-
 ris, dicens nihil tam naturale esse, quam eo genere
 quidque dissolvere, quo colligatum est, intelligitur,
 nisi ius tertio sit acquisitum, Dicast. n. 150. Castrop.
 p. 6. n. 7. limitat, si promissio esset facta in gra-
 tiam acceptantis seu stipulantis, non autem in
 gratiam tertii, cui nullum ius esset acquisitum.

Q. 122. Quandonam cesset obligatio promissionis. 794
 R. Cessat 1. ex consensu partium, secundum Reg.
 Juris paulò ante citatam. 2. Si res promissa fiat
 impossibilis: quòd si postea iterum fiat possibilis,
 redit obligatio, non enim erat sublata sed sus-
 pensa, uti rectè Dicast. n. 175. cum aliis. 3. Si fiat
 pernitiosa vel inutilis promissario, Cajet. Mol.
 Less. Onn. d. 29. n. 154. & alii. 4. Si fiat illicita,
 hinc si promissisti Titio equum, & postea cum ju-
 ramento eundem promittas Cajo, secunda pro-
 missio & juramentum non obligant, quia mate-
 ria ejus est ratione primæ promissionis facta illi-
 cita saltem sub veniali, Lugo d. 23. n. 106. Dicast.
 n. 130. Quòd si Titius cedat iure suo, non ideo
 convalescet secunda promissio, si fuit absoluta,
 quia quod initio invalidum est, tempore non
 convalescit, Sanch. Turr. Lugo n. 107. contra
 Covarr. Econtra tamen si ex suppositione facti
 illiciti materia promissionis sit licita, & accesserit
 promissio conditionata, v.g. si per unum con-
 tractum promissisti absolutè meretrici aureum
 pro usu corporis, & simul per alium conditiona-

tum, si nempe dedisset usum corporis, teneberis promisso vi contractus conditionati, secundum dicta n. 692., quia hic contractus conditionatus supposito peccato habet objectum licitum, *Mol. Less. Sanch.* aliique plurimi cum *Dicast. n. 168.* Si causa illius finalis non subsistat vel cesset, *Decret. conf. 86. n. 5. Castrop. p. 12. n. 6.* cum commun. 6. Si promissarius ex culpa sua non stet promissioni reciprocae, etiam si promissiones non habuerint inter se connexionem, quia frangens eisdem dignus est, ut frangatur eidem, talisque censetur fuisse voluntas promittentis, *Nav. Less. Bonnac. Onn. n. 185.* cum commun. 7. Si res non maneat in eodem statu, quia omnis promissio censetur fieri sub hac conditione tacita, nisi status & circumstantiae notabiliter mutantur, aut saltem per epikian sic interpretanda est, *Less. Mol. Fill. Castrop. n. 2. Onn. n. 153.*, hanc non teneris si post promissionem pecuniae ante traditionem casu incidas in magnam paupertatem, uti omnino notant; item si promissisti amico, & graves inimicitiae supervenerunt, *Dicast. n. 120. Onn. n. 156.* Item si promissisti comitari alterum, & sine gravi tuo damno non possis. Non sufficit tamen qualiscunque non notabilis mutatio, alioquin vix ulla promissio diu obligabit: Neque sufficit nunc animadverti in re difficultatem, quam praevisa vel melius considerata non promississet, cum enim talis difficultas per se in causa rei, tibi imputa, quod non perpenderis melius, *Mol. d. 272. Dicast. n. 119.* Itaque requiritur talis status alius, aut talis nunc ab extrinseco superveniens difficultas, ut intentio promittentis secundum iudicium prudentium

tum non videatur se eò extendisse, promissio enim non obligat ultra intentionem promittentis, & sicuti in generali concessione non comprehenduntur ea, quæ quis non concederet, si in speciali peterentur, ita nec in gratuita promissione comprehenduntur illi eventus, qui prudentis viri iudicio exciperentur, si promittenti occurrissent. Et hæcenus dicta vera esse dicunt *Less.* n. 48. & *Dicast.* n. 117., quamvis additum esset iuramentum, hoc enim non extendebat se longius, neque ad aliud, quàm ad quod obligabat promissio.

Q. 123. *An obliget promissio prodiga.* R. Ob- 795
ligat, si solutio rei promissæ non sit peccaminosa, quia quamvis promissio fuerit prodigalitas, executio tamen erit solutio iustitiæ; aliud enim est esse promissionem illicitam & promissionem illiciti, uti dictum est n. 691. notatque *Dicast.* l. 2. t. 4. dub. 5.; sic si nobilis puella cum familiæ offensa, & iustè invitis Parentibus promittat Matrimonium impari, peccat promittendo, sed quia non peccat ineundo, postquam promisit, tenetur inire, *Less.* l. 2. C. 18. n. 9. *Dicast.* supra, Vide dicta p. 1. n. 320.

Q. 124. *Quanam promissiones sint jure irritæ.* 796
R. Omnes, quæ dant occasionem peccandi, *Dicast.* à n. 170. cum aliis. Hinc irrita est promissio, si quis promittat alteri remittere obligationem de dolo, de furto, de injuria, L. 27. §. 4. ff. *De pactis*, & Reg. 23. ff. *De Reg. juris*. Item si uxor illi, cum quo adulteratur vivente marito, promittat Matrimonium, Cap. *Si quis.* 8. *De eo, qui duxit Matrim.* Item si quis promittat beneficium Ecclesiasticum necdum vacans, Cap. *Ex tenore*, 13.

De concess. præb., in his enim datur occasio machinandi vel optandi mortem. Item quibus auferitur potestas disponendi de rebus suis, v. g. quâ quis promittit non condere aut non revocare testamentum, non instituere alium hæredem nisi institutum, L. 6. Cod. De pactis, docentque Mol. d. 271. Less. n. 24. Dicast. n. 173.

797

Q. 125. Quid circa contractum donationis sit addendum. R. Notandum est, quòd pleraque dicta de promissione, etiam intelligi debeant de donatione: Definitur autem donatio, quòd sit contractus, quo plenum rei donatæ dominium gratis statim transfertur in alium, Lugo d. 23. n. 128. Dicitur 1., *Quo plenum dominium transfertur*, per hoc enim distinguitur ab emphyteusi, commodato, precario, deposito, pignore &c. quibus vel non transfertur dominium, vel transfertur tantum dominium utile, ususfructus vel usus. 2. *Gratis*, per quod distinguitur ab emptione & cæteris, ad donationem enim propriè dictam requiritur datio planè liberalis: hinc L. 1. ff. De donat. dicitur, donationem propriè esse, quam donator propter nullam aliam causam facit, quàm ut liberalitatem & munificentiam exerceat; hinc datio mutui non est donatio, quia fore repetitur. 3. *Statim transfertur*, per quod distinguitur à promissione gratuita, quæ tendit in donationem pro futuro faciendam, unde ex promissione oritur obligatio donandi, ex donatione obligatio tradendi, & traditio est veluti executio donationis. Videri potest *Om. d. 30. l. 1. & seqq.* Quamvis autem donatio regulariter in dubio non præsumatur, ex L. *Cum de indebito*, ff. *De probat.*, ex causa tamen remunerationis, & quan-

quando merita præcesserunt, præsumitur, ex L. Si verò non remunerandi, §. Papinianus ff. Mandati, Menoch. Mantica, Lugo in Resp. mor. l. 5. d. 1. Circa donationes sub conditione vel modo aliquo factas, vide Delbene de Immun. Eccl. c. 17. d. 5.

D V B I V M III.

Quibus casibus donatio possit revocari.

Resp. I. Donatio inter vivos, hoc est, quâ quis vult se vivo rem absolutè alterius esse, potest revocari (etsi res jam tradita sit) tribus casibus; nisi tamen donatio fuerit remuneratoria, aut facta sit Ecclesiæ, vel Monasterio. Sunt autem hi Casus :

I. Si donatarius enormiter ingratus sit: ut si donanti atroces injurias inferat; si inopiâ presum non alat, &c. Quod notandum pro filiis, quibus parentes omnia donarunt. & eos postea negligunt, Sylv. Less. l. 2. c. 18. d. 14. Bon. Trul. c. 17. d. 12. Neque valet pactum, ut donatio non possit ob ingratitudinē revocari. Bart. & alii 8. Lugo d. 23. n. 174. Dia. p. 8. t. 6. R. 57. Debet tamen ingratitudo coram iudice probari, ante cujus sententiam donatarius non tenetur restituere. Mol. ro. 2. tr. 2. d. 281. n. 5. Lugo n. 172. & alii 4. Di m. R. 58. Post eam verò, etiam fructus perceptos. post litem contestatam, Mol. n. 6. Dicastill. Dia. R. 58. Hæredes autem non possunt revocare ob eas causas, ob quas donator ipse potuisset, si eas ipse scivit, & tacuit; secus si ignoravit, Gomez. Hurt.